

Бакшеєва Світлана Олександрівна

Коломієць Катерина Григорівна

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Крухмаль Олена Валентинівна

ДВНЗ «Українська академія банківської

справи Національного банку України»

СПІЛЬНІ РИСИ ТА ВІДМІННОСТІ БАНКІВСЬКИХ СИСТЕМ КРАЇН СНД

Світова економічна криза, наймасштабніша за наслідками, ще й досі має значний вплив на економічний розвиток країн, обмежуючи залучення до економічних процесів як внутрішніх, так і зовнішніх фінансових ресурсів. Не оминула ця глобальна проблема і банківські системи країн СНД, які цілком вірно вважаються однією із центральних ланок економіки та виступають значним фактором економічного розвитку країни.

Аналіз досліджень і публікацій з означеної проблематики показав, що питання функціонування банківських систем не є новим явищем у наукових дискусіях. Так, вагомий внесок у вивчення теорії функціонування банківської системи зробили класики: Дж.М. Кейнс, Й. Шумпетер, та інші. Серед сучасних дослідників наукового доробку російських вчених заслуговують уваги праці Е. Жукова, В. Колеснікова, Л. Красавіної, О. Лаврушина, Ю.А. Львова. Означена тематика не залишилася поза увагою і вітчизняних вчених, а саме: О. Барановського, А. Гальчинського, О.Дзюблюка, Б. Івасіва, І. Лютого, А.Мороза, Л. Примостки, М. Пуховкіної, М. Савлука, та інших.

Метою роботи є дослідження процесів розвитку банківських систем країн СНД, визначення їх спільних рис та відмінностей.

Становлення банківської системи в світі формувалося еволюційним шляхом, починаючи з періоду розвитку товарного виробництва та поширення грошових відносин. Проте банківські системи країн СНД по суті

були створені директивно на початку 1990-1992 рр. В цей час в пострадянських країнах були засновані центральні банки та банківські установи другого рівня. Оскільки в банківська система Радянського Союзу була однорівневою, то зміна економічного ладу економіки призвела до побудови нових систем в кожній країні та швидкого розвитку комерційної банківської діяльності. І хоча в основу нових банків, зазвичай, було покладено методи та досвід роботи державних банків радянських республік, проте формувалися та вдосконалювалися банківські системи по-різному й через 20 років характеризуються різним ступенем розвитку.

Банківські системи в країнах СНД суттєво різняться як за кількістю банків так і за розвитком банківських інститутів. Проаналізувавши кількість банків деяких країн СНД станом на 2012 рік потрібно зазначити, що найбільше банків зосереджено в Російській Федерації, їх кількість 966, а найменше в Молдові (15) та Таджикистані (19). Щодо активів банків можна сказати, що найбільша їх кількість сконцентрована в Росії та складає 1 трлн. 43 млрд. дол. США, а найменша – в Республіці Узбекистан – майже 15 млн. дол. США. Тож дослідження абсолютних показників не дають можливостей визначити спільні риси та відмінності банківських систем країн. Але ж і країни суттєво відрізняються за чисельністю населення, рівнем розвитку економіки, тощо.

В дослідженнях Б. Степаненко-Липовика пропонується для порівняння банківських систем країн використовувати співвідношення активів банківської системи до ВВП (САБСВВП) [3]. Ми пропонуємо для порівняння банківських систем країн СНД додати до показника САБСВВП показник забезпеченості населення фінансовими установами.

Аналізуючи розташування країн на площині «САБСВВП – кількість банків на 100 тис. чол.» можна виділити такі групи країн за рівнем розвитку банківської системи:

До першої групи входять країни з наднизьким рівнем САБСВВП (менше 40%). Такими країнами є Азербайджан, Таджикистан, Киргизстан.

Можна вважати, що розвиток банківської системи в даних країнах не відповідає розвитку економіки країни. Забезпеченість населення банківськими установами в цих країнах є різним: найнижче значення має Таджикистан (0,24 банки на 100 тис. населення), а для Азербайджану та Киргизстану значення показника відповідає середньому рівню для країн СНД.

До другої групи відносять Молдову, Вірменію та Казахстан, так як ці країни мають низький розмір САБСВВП (від 40 до 70%). Причому найкращий розвиток системи серед банків цієї групи демонструє Казахстан, який одночасно має найнижче значення показника забезпеченості населення банківськими установами серед всіх країн СНД (0, 22 банки на 100 тис. населення).

До третьої групи можна віднести Україну, Росію та Білорусь. Проаналізовані нами дані свідчать про найвищі значення показника САБСВВП, що становить від 70 до 90 %. Проте слід зазначити, що ці значення не можна вважати високими, оскільки в європейських країнах значення такого показника значно перевищує 100%. Показник кількості банків на 100 тис. населення в цих країнах дуже різняться: найбільший в Росії – 0,68, в Україні – 0,38, відповідно в Білорусії – 0,34.

Таким чином, можна виділити спільні риси банківських систем країн СНД:

- невисоке співвідношення активів банківської системи до ВВП країни. Найбільшим воно є в Україні та Республіці Білорусь (наближається до 100%), трохи менше в Росії. Проте в таких державах як Киргизстан, Азербайджан, Таджикистан становить менше 40%;

- невисока забезпеченість населення банківськими установами. Найбільшим є цей показник в Республіці Білорусь, а найменшим – в Казахстані. І хоча цей показник не є однозначним, і сам по собі не може характеризувати рівень розвитку банківської системи, проте він майже вдвічі менший ніж аналогічний показник в Естонії чи Латвії.

- слабка капіталізація банківських систем. Так можна зазначити, що співвідношення капіталу до активів банківської системи в середньому для країн співдружності становить 15%;

- можна відмітити, що частку іноземного капіталу в банківській системі країн СНД фахівці вважають незначною (в середньому 40%) [3]. Хоча ця цифра суттєво різниться в окремих країнах.

По різному відреагували банківські системи країн на фінансову кризу. Її вплив на розвиток банківських систем Вірменії та Азербайджану виявився досить помірним, водночас, в Україні, Росії та Казахстані наслідки кризи виявилися значними, що проявлялося суттєвим зниженням кредитування, погіршенням ліквідності, тощо.

Отже, можна зробити такий висновок, що банківські системи країн СНД мають спільні риси, проте ці спільні риси, в більшості, сконцентровані на вадах банківських систем (низька капіталізація, низька фінансова стійкість систем, тощо). А відмінності банківських систем країн СНД з часом проявляються все чіткіше внаслідок відмінностей розвитку держав.

Список використаних джерел:

1. Исполнительный комитет СНГ. Официальный сайт [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cis.minsk.by/>
2. Межгосударственный статистический комитет содружества независимых государств [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cisstat.com/>
3. Банківські системи країн СНД: спільний старт – різні шляхи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/220-bankvsk-sistemi-krayin-snd-splniy-start-rzn-shlyahi.html>

Бакшеева, С.О. Спільні риси та відмінності банківських систем країн СНД [Текст] / С.О. Бакшеева, К.Г. Коломієць ; наук. кер. Крухмаль О.В. // Національні фінансові системи в умовах глобалізації: тенденції та перспективи розвитку : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (17-18 листопада 2012 р.) / Львівська комерційна академія. – Львів, 2012. – С. 146-148.